

ÉDES ANYANYELVÜNK

Sokat túlozunk

A túlzásra való hajlamosság korunk legjellemzőbb hibái közé tartozik. „Csúcsteljesítményekért“ folyik a küzdelem — azt lehet mondani: minden területen. Nemcsak az iparban, kereskedelemben, testedzésben és a versenypályákon, hanem a szellemi élet megnyilatkozásaiban is. S ez a túlzott hajsza megmutatkozik a nyelvben is, minthogy a nyelv hű tükré az életnek és a kornak. Együtt változik az emberekkel és a korrakkal. Új szavak tűnnek fel, mások meg elavulnak.

A mai nyelv egyik feltűnően jellegzetes hibája a *túl* határozószó helytelen használata. Mintha a versenypályák lázas erőlködése, a versenyzők kimerült lihegése hallatszanék ki belőle.

„*Túlerőltette* a futó a lábát, azért nem sikerült a győzelmet megszereznie“ — olvassuk. És ez mindenképen hibás, hiszen elég, ha valaki *megeőlteti* a lábát, már akkor sem tud futni. A gyár is *túlságosan megerhelte* alkalmazottait, de nem *túlterhelte* őket. „Hiába, ma mindenütt *túlhajtják* a követelményeket“ — sópánkodik az ember ennek hallatára, de arra nem gondol, hogy az is elegendő, ha egyszerűen azt mondja: „*Túlozzák* a követelményeket“. (Túlhajtás = német „übertreiben“.) Azt is gyakran hallhatjuk, hogy X Y tehetségével *túlhaladta* kortársait. Ezt ugyan fölöttebb nehéz a kortársaknak megállapítani, de egy dolog mégis bizonyos: eléggé megtisztelünk valakit azzal is, ha elismerjük, hogy tehetségével *felülmúlta* korát. — Gyakran írják az újságok, hogy a rendőrkapitány *tüllepte* hatáskörét, mikor elítélte azt az embert, aki *túltette magát* a rendeleteken. Pedig csak az történt, hogy a kapitány *áthágta* hatáskörét, mert nem ítékezhet olyavalaki felett, aki *nem törődik* a rendeletekkel. S ha már a törvényeknél és a rendnél tartunk, akkor tudnunk kell, hogy a történelem folyamán erőszakos főurak *túlkapásaikkal túlsúlyra* jutottak.

Bizony elég szomorú következményei voltak annak is, ha a főurak *hatalmaszkodásaikkal felülkerekedtek*, minek akkor a bajt még egy nyelvi hibával is fokozni. — Érdekes, milyen hamar *túlboldoggá* tehetünk valakit, csak az a bökkenő, hogy a boldogság *túlnyomórészt* nem tartós. De hiszen *legnagyobb részt* nem is lehet tartós egészen addig, amíg nem elégszünk meg azzal, hogy csak *nagyon boldoggá* tegyünk egy embert. A tőzsdések nyelvéből származik a *túltermelés* és közeli rokona: a *tülkínálat*. Sok nehézség van velük, de nemcsak gazdaságilag, hanem nyelvileg is. Pedig fölösleges a *túlt* a'kalmaznunk, hiszen a *fölös kínálat* és *fölös termelés* is ugyanazt jelenti.

Általában nagyon szeretik manapság a *tüledés*, *tülerős*, *tülfinom*, *tüljó* jelzőket, *Tüledés* teáról beszélünk, sőt lehet, hogy a rum *tülerős* volt, pedig a háziasszony a *tülfinom* fajtából öntött, hiába, a tea nem lehetett *tüljó*. Viszont lehetséges, hogy egészen más érzésekkel távoztunk volna a vacsoráról, ha csak *nagyon édes* teát ittunk volna, még az se baj, ha a rum *nagyon erős* — ez különben tulajdonsága a *nagyon finom* fajtának. Ha már ételekről beszélünk, nem hagyhatjuk szó nélkül a *tülérett* gyümölcsöt sem. Az alma egyszerűben meg-savanyodnék, ha tudná, hogy *tülérettnek* nevezik, mikor csak *nagyon érett*. A *tüloldal* használata is *tülteng* a mai nyelvben. Pedig helyesen a *tülsó* vagy *másik oldalról* kellene beszélnünk, — és nem is lenne baj, ha ez a forma *hatalmasodnék* el.

Mielőtt túlzásba esnénk a sok *tüllal*, mégcsak annyit, hogy *tülszigorú* helyett inkább *nagyon szigorúan* vigyázzunk arra, hogy a túlzások ne kerekedjenek felül (vagy amint mondani szokták: *túlsúlyra ne jussanak*), akkor minden biztonnyal sikerülni fog nyelvünket ettől a hibától is megtisztítanunk.

Halász László